

Sibel SARIÇAM¹
Çiğdem COŞKUN HEPCAN²

Porsuk Çayı Adalar Mevkii ve Çevresinin Rekreasyonel Kullanımının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma

¹ Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Ziraat Fakültesi,
Bahçe Bitkileri Bölümü, 26160 Eskişehir/Türkiye

² Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı
Bölümü, 35100 İzmir/Türkiye

e-posta: ssaricam@oou.edu.tr

A Research for Defining Recreational Use of Porsuk Riverside
and Adalar Area, Eskişehir

Alınış (Received): 25.09.2014

Kabul tarihi (Accepted): 06.11.2014

Anahtar Sözcükler:

Porsuk çayı, Adalar, rekreasyonel
kullanım, Eskişehir

ÖZET

Akarsular içinden geçtikleri kentlere hayat vermekte ve kimlik kazandırmaktadır. Doğu Batı doğrultusunda uzanan ve Eskişehir kentini ikiye bölen Porsuk Çayı 1960'lı yıllara kadar kent halkının ticari ve rekreasyonel kullanımlarının merkezi olmuş, daha sonra kirlilik ve taşkın gibi nedenlerle bu özelliğini yitirmiştir. 2003 yılında Porsuk Çayı ve çevresinin ekolojik ve rekreasyonel açıdan canlandırılmasını hedefleyen projenin uygulanması, kentin fiziksel yapısını ve kent halkının sosyal yaşantısını büyük ölçüde değiştirmiş kent halkının Porsuk Çayı ile kopan ilişkisi yeniden sağlanmıştır. Araştırmada, Adalar Mevkii Porsuk Çayı ve çevresinin rekreasyonel kullanımının belirlenmesi amacıyla alanı kullanan 68 kişiye anket uygulanmıştır. Yüzde ve ortalama analizleri kullanılarak değerlendirilen anketlerden elde edilen bulgular Porsuk çayı ve çevresinin kent merkezinde yer almasından dolayı tüm kent halkı için önemli bir rekreasyonel alan olduğunu, alan boyunca yer alan kafe-bar ve restoranların alanın kullanımında ilk sırada yer aldığını, alanı özellikle genç nüfusun daha çok tercih ettiğini, oturma, dinlenme ve nehir seyri gibi pasif rekreasyonel kullanım için yılın tüm dönemlerinde gece ve gündüz kullanılan bir mekân olduğunu göstermiştir.

ABSTRACT

Urban rivers are the important part of urban landscapes. Porsuk river that crossed the city of Eskişehir from east to west was the center of commercial and recreational uses by the 1960s. After this time it lost its importance up to a great extent because of contamination and flood problems. In 2003 the Porsuk river restoration project has changed the urban landscape and redefined the relationship between residents of Eskişehir and the river. The aim of this research is to define recreational use of the Porsuk riverside by user questionnaire. The questionnaires were applied to 68 people and they were analyzed by using percentage and average analysis. Results revealed that Porsuk riverside is an important recreational area for the residents because of the easy access. The restaurants and cafeterias took the first place for user preferences. The riverside have been popular among the young for passive recreational activities such as resting, river watching all year around both day and night.

Key Words:

Porsuk riverside, Adalar area, recreational
use, Eskişehir

GİRİŞ

Kent içindeki akarsu koridorları doğal kaynak değeri taşıma, biyolojik çeşitliliği destekleme, yabanıl türler için habitat oluşturma, ekolojik süreklilik sağlama, rekreasyonel potansiyele sahip olma gibi

özellikleriyle içinden geçtikleri kentlere önemli katkılar sağlamaktadır.

Su döngüsünü sağlaması, ulaşım, tarımsal faaliyetlere, rekreasyonel etkinliklere olanak vermesi, hammadde kaynağı olması, içme suyu temin edilmesi

gibi önemli kullanımlara olanak sağlaması, akarsu kıyıları çevresindeki gelişmeyi hızlandırmıştır (Kılıçaslan ve Özkan, 2005). Bu nedenle kentsel gelişimde önemli fonksiyonları bulunur ve kentlerin en önemli karakteristik alanlarıdır (Sağlık ve ark., 2012). Paris, Prag, Budapeşte, San Antonio, Boston kentleri nehirler, Amsterdam, Rotterdam, Viyana gibi kentler ise kanalları ve yakın çevrelerini halkın kullanımına kazandıran başarılı kentler arasındadır. Ülkemizde ise Adana, Amasya, Antakya, Bartın, Diyarbakır ve Eskişehir içinden akarsu geçen kentler arasında yer almaktadır.

Ne yazık ki günümüzde kent içindeki akarsu koridorlarının pek çoğu kentsel baskılar nedeniyle kırsal kimliğini büyük ölçüde yitirmiş, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlar doğrultusunda fiziksel yapısı değiştirilmiş ve su kıyası vejetasyon örtüsü tahrip edilmiş durumdadır (Önen, 2007; Pekin, 2007). Kılıçaslan ve Özkan, 2005'e göre; kentlerin can damarları olması gereken akarsu ve kıyıları, kimsenin yanaşmak dahi istemediği, kent sağlığı için zararlı atık suların aktığı açık kanallar haline gelmektedir (Özcan ve Çalık, 2000).

Oysa ki akarsular; ekolojik, rekreasyonel, kültürel ve estetik vb. amaçlarla planlanan, tasarlanan ve yönetilen yeşil ağ/yol sisteminin bir parçası olmalıdır (Ahern 1995; Yıldırım ve ark., 2012). Son yıllarda tüm dünyada kent içindeki akarsu koridorlarının yakın çevresiyle birlikte ele alınarak su kıyası ve su içi ekosistemlerinin ekolojik onarımı, su kalitesinin iyileştirilmesi ve su kıyası boyunca kent halkını suyla buluşturan rekreasyonel çözümler üretmek üzere projeler geliştirilmekte uygulamalar yapılmaktadır (Environment Agency, 2006; LARRMP, 2007; Perysinaki, 2010; Özcan ve Hepcan, 2013). Kent içindeki akarsu koridorlarının canlandırılmasına yönelik bu çalışmalar, akarsuların ekolojik sosyal ve kültürel potansiyellerinin değerlendirilerek doğal koridorlar olarak ekolojik ve bütüncül bir yaklaşımla ele alan ve farklı disiplinlerden çok sayıda uzmanın bir arada çalışmasını gerektirmektedir (Schneider, 2009).

Eskişehir de ise, Porsuk Çayı kentin biçimlenmesinde etkili olan en önemli yer üstü suyudur. Düzenli bir akışa sahip olan Porsuk Çayı, kenti ikiye bölerek devam eder. Kentin bir akarsu tarafından ikiye bölünmesi, kentte ulaşım anlamında zorluklar çıkarsa da kent kimliğine önemli etkilerde bulunmuştur (İlgar,

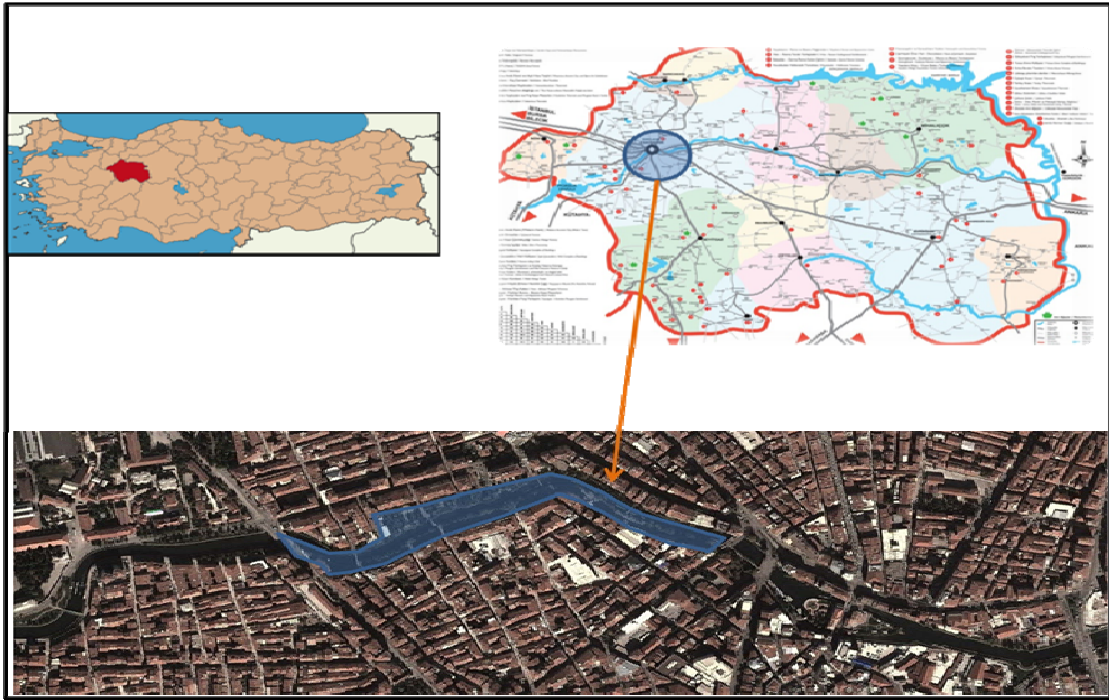
2008). 90'lı yıllara kadar Eskişehir halkının Porsuk çayı ile olan ilişkisi yaşanan kirlilik nedeniyle kopmuş, günümüzde çayın yeniden hayata döndürülmesi ile bu ilişki yeniden kurulmaya başlamıştır. Eskişehir kenti, Porsuk Çayı ve çevresinin rekreasyonel ve ekolojik açıdan yeniden canlandırılmasına yönelik proje ve uygulaması ile ülkemizde başarılı bir örnektir. Yeşil yol özelliği taşıyan bu akarsu koridorunun yeniden düzenlenmesi sonucunda kentin çehresi büyük ölçüde değişmiştir. Bu mekânlar bugün yalnızca Eskişehir halkı için değil, çok sayıdaki yerli turist için de cazibe/çekim merkezi haline dönüşmüştür. Ülkemizdeki pek çok kentten Eskişehir'e günübirlik ya da konaklamalı turlar düzenlenmektedir. Bu çalışmada Porsuk Çayı Adalar Mevkii ve çevresinin rekreasyonel kullanımının belirlenmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL ve YÖNTEM

Materyal

Sakarya nehrinin en uzun kolunu oluşturan Porsuk çayı kenti ikiye bölmektedir. 448 km uzunluğuyla olan çay, kentin yeryüzü şekillerini büyük ölçüde biçimlendirmiş ve kenti de pek çok dere yataklarıyla bölmüştür (İlgar, 2008). Araştırma alanını, kent merkezinde yer alan ve yaklaşık 0,75 km uzunluğunda olan Porsuk Çayının Adalar Mevkii ve çevresindeki tüm rekreasyon alanları oluşturmaktadır (Şekil 1).

Porsuk Çayı, 1960'lı yılların sonuna kadar Eskişehir halkının yüzme, balıkçılık ve diğer rekreasyonel gereksinimlerini karşılamıştır (Bala, 2010). Ancak, sonraki yıllarda, sanayi atıkları, evsel atıklar, şehir kanalizasyonundan kaynaklanan nedenlerle, Eskişehir kent merkezinde 15 km boyunca uzanan Porsuk çayı, 1990'lı yıllara kadar da kirlilik ve taşkın problemleri yaşamıştır. Bu problemlere çözüm üretmek, su ekosistemini iyileştirmek, kent ve nehir arasında ilişki kuran kentsel mekânları içeren kıyı düzenlemesi oluşturmak amacıyla 2003 yılında "Porsuk Çayı Projesi" hayata geçirilmiş, bu kapsamda Porsuk ve çevresi yeniden yapılandırılmıştır (Büyükerşen ve Efelerli, 2005). Porsuk Çayı kent içinden geçtiğinden bazı fonksiyonları da kendi etrafına çekmiştir. Özellikle rekreasyon amaçlı kullanım alanları Porsuk kenarına yerleşmiştir (İlgar, 2008). Bugün Adalar mevkiindeki Porsuk Çayı ve çevresi, kafeterya, bar ve restoranların oluşturduğu binalar ve bunlar arasında kalan, yaya yolu, yürüyüş yolu ve Porsuk kıyı bandının oluşturduğu bölümlerden oluşmaktadır (Bala, 2010).

Şekil 1. Araştırma alanının coğrafi konumu

Figure 1. The location of Porsuk riverside Adalar area

Yöntem

Araştırma alanının rekreatiyonel kullanımının belirlenmesine yönelik olarak alandaki kullanıcılara anket uygulanmıştır. Anket çalışmaları, rekreatiyonel kullanımların ve kullanıcı tercihlerinin belirlenmesinde sıklıkla kullanılan yöntemlerden biridir (Yılmaz ve Bulut, 2002; Oğuz and Cakçı, 2010; Altanlar ve Akıncı Kesim, 2011).

Araştırmada, Türkiye İstatistik Enstitüsü 2011 yılı kayıtlarına göre Eskişehir ili merkez ilçeleri nüfusu (700335) ana kitle olarak kabul edilmiş ve örnek hacmi (anketin uygulanacağı kişi sayısı), % 90 doğruluk oranı ve % 10 hata payı ile oransal örnek hacmi formülünden yararlanarak 68 olarak belirlenmiştir (Miran, 2002).

$$n = \frac{Np(1-p)}{(N-1)\sigma^2_{px} + p(1-p)}$$

Formülde;

n= örnek hacmi,

N= toplam üreticisi sayısını,

P= örneğe girecek üreticilerin oranı,

σ^2_{px} = oranın varyansını ifade etmektedir.

Anket sorularının hazırlanması ve sonuçların değerlendirilmesinde uzman görüşlerinden yararlanılmıştır. Üç bölüm ve 19 sorudan oluşan anketin ilk bölümünde kullanıcıların demografik özelliklerini (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek) belirlemek amacıyla 4 adet soru sorulmuştur. İkinci bölümünde Porsuk Çayı Adalar Mevkii ve çevresinin kullanım durumunu ortaya koymak amacıyla 9 adet ve son bölümde araştırma alanının algısal durumunu tespit etmek amacıyla da 6 adet soru sorulmuştur. Sorular evet-hayır, çoktan seçmeli ya da 5'li likert ölçeği olacak şekilde derecelendirilmiştir.

2012 yılının Kasım ve Aralık aylarında, araştırma alanında kullanıcılara yüz yüze uygulanan anketler SPSS 16 yazılımında yüzde ve ortalama analizleri kullanılarak değerlendirilmiştir.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Demografik Özellikler

Katılımcıların % 60'ı erkek ve % 40'ı bayanlardan oluşmuş olup, yaş ortalaması 25 olarak belirlenmiştir. Katılımcıların % 67.6'sı üniversite, % 26.5'i ise lise mezunudur. % 75'i öğrenci, % 11.8'si kamu çalışanı, % 8.8' i ise emeklidir (Çizelge 1).

Çizelge 1. Kullanıcı profili
Table 1. User profile

Kullanıcı Profili		
Yaş	Sayı	%
12-18	17	25
19-24	35	51.4
25-44	8	11,7
45-55	4	5.8
56 ve üstü	4	5.8
Eğitim		
İlkokul	-	-
Ortaokul	1	1.5
Lise	18	26.5
Üniversite	46	67.6
Lisansüstü	3	4.4
Meslek		
Kamu	8	11.8
Özel	1	1.5
Emekli	6	8.8
Öğrenci	51	75
Ev Hanımı	-	-
İşsiz	2	2.9

Kullanım durumu

Katılımcıların yarısına yakın bir bölümü (% 47.1) alanı hafta birkaç kez kullandığını belirtmiştir. Araştırma alanını her gün kullananların oranı % 25'tir. Ayda birkaç kez ve sadece işi düştüğünde kullandığını belirtenlerin oranı % 13.2'tür. Katılımcıların % 75'i araştırma alanını kullanma zamanlarının fark etmediğini belirtirken, % 16.2'si hafta sonları kullanmayı tercih ettiklerini ifade etmiştir (Çizelge 2).

Katılımcıların % 70.6'sı alana yürüyerek ulaştıklarını, % 22'si ise toplu taşıma araçlarını kullandığını belirtmiştir. Alana ulaşım amacıyla özel araçlarını kullananların oranı sadece % 7.4'dür (Çizelge 2).

Alanda birkaç saat geçirdiklerini ifaden edenler katılımcıların % 61.8' ini oluşturmaktadır. Bunun yanında alanda bir saat ve bir saatten az zaman geçirdiklerini ifade edenlerin oranı sırasıyla % 13.2 ve % 17.6'dır (Çizelge 2).

Katılımcıların % 61.6'sı alanı her mevsim, % 35.4'ü ise sadece bahar ve yaz aylarında kullandıklarını belirtmiştir. Anket uygulanan kullanıcıların yarısından fazlası (% 51.5) alanı gece de kullandıklarını ifade etmiştir (Çizelge 2).

Nehir üzerindeki gondolların katılımcılar tarafından kullanma oranı ise % 12 olarak belirlenmiştir (Çizelge 2).

Çizelge 2. Alanın kullanım durumu
Table 2. User preference of the area

Kullanım Durumu		
Kullanım Sıklığı	Sayı	%
Hergün	17	25
Haftada birkaç gün	32	47.1
Ayda birkaç gün	9	13.2
Yılda birkaç gün	1	1.5
İşim düştüğünde	9	13.2
Gün tercihi		
Hafta arası	6	8.8
Hafta sonu	11	16.2
Fark etmiyor	51	75
Ulaşım şekli		
Yürüyerek	48	70.6
Toplu taşıma	15	22
Özel araç	5	7.4
Kullanım zamanı		
Bir saatten az	12	17.6
Bir saat	9	13.2
Birkaç saat	42	61.8
Bütün gün	5	7.4
Kullanım mevsimi		
Sonbahar-Kış	2	3
Bahar-Yaz	24	35.4
Her mevsim	42	61.6
Gece kullanımı		
Evet	35	51.5
Hayır	33	48.5
Gondol kullanımı		
Evet	8	12
Hayır	60	88

Alanın kullanım amacına yönelik sorgulamalarda; 3.65 ortalama ile oturma, dinlenme ve nehri seyretme ve 3.56 ortalama ile kafeterya ve restoranlarda oturmak gibi pasif rekreasyon aktiviteleri ilk sıraları alırken bunu 3.04 ortalama ile yürüyüş yapmak izlemektedir (Çizelge 3).

Sırasıyla; alanın merkezi olması (4.00), kafeterya ve restoranların varlığı (3.94) ve alışveriş olanaklarına yakınlığı (3.26) katılımcılar tarafından alanın tercih edilme nedenleri arasında önde gelen faktörler olarak belirlenmiştir (Çizelge 4).

Çizelge 3. Alanın kullanım amacı**Table 3.** Using aim of the area

Kullanım Amacı	1	2	3	4	5	Ortalama
Oturma dinlenme – nehri izleme	6	10	11	16	25	3,65
Yürüyüş yapmak	9	18	13	17	11	3,04
Koşmak	43	16	2	1	6	1,69
Bisiklete binmek	49	9	2	4	4	1,60
Köpeğimi gezdirmek	54	6	4	2	2	1,41
Nehir ulaşımını kullanmak	59	5	2	1	1	1,24
Alışveriş yapmak	20	19	17	9	3	2,35
Yeni insanlarla tanışmak	40	17	5	2	4	1,72
Kafeterya ve restoranlarda vakit geçirmek	9	10	6	20	23	3,56
Güneşlenmek	42	11	10	1	4	1,74

1) Kesinlikle katılmıyorum 2) Biraz katılıyorum 3) Orta düzeyde katılıyorum 4) Büyük ölçüde katılıyorum 5) Kesinlikle katılıyorum

Çizelge 4. Alanı tercih nedeni**Table 4.** Reason of user preferences

Tercih nedeni	1	2	3	4	5	Ortalama
Evime yakın oluşu	27	10	8	9	14	2,60
İş yerime yakın oluşu	51	7	3	3	4	1,56
Merkezi oluşu	1	7	12	19	29	4,00
Kafeteryaların varlığı	4	7	5	25	27	3,94
Alışveriş olanaklarına yakınlığı	13	7	12	21	15	3,26

1)Kesinlikle katılmıyorum 2) Biraz katılıyorum 3) Orta düzeyde katılıyorum 4) Büyük ölçüde katılıyorum 5)Kesinlikle katılıyorum

Algısal Durum

Katılımcılara göre alandaki olumsuzluklar; 3.44 ortalama ile su kirliliği ve 3.03 ortalama ile bakım çalışmalarının yetersizliği ve 2.88 ortalama ile alanın çok kalabalık olmasıdır (Çizelge 5).

Katılımcıların alana ilişkin genel görüşleri ise alanın aktif (3.97) ve güzel (3.69) olduğu yönündedir (Çizelge 6).

Katılımcıların tamamına yakın bir bölümü (% 98.5) alanın kent kimliğine katkısı olduğunu ve % 77.9'u bu katkının özellikle yerel yönetim tarafından yapıldığını belirtmektedir (Çizelge 7). Kent içinde benzeri rekreasyon alanlarının sayısının artmasını isteyenlerin oranı % 85.3'dür (Çizelge 7).

Çizelge 5. Alana yönelik olumsuzluklar**Table 5.** Negative factors on the area

Alandaki olumsuzluklar	1	2	3	4	5	Ortalama
Güvenli olmayışı	15	25	13	6	9	2,54
Çok kalabalık oluşu	7	22	20	10	9	2,88
Kış kullanımına uygunsuz oluşu	12	26	12	8	10	2,68
Başboş hayvanların varlığı	20	16	12	12	8	2,59
Yalnızca genç kesime hitap edişi	17	22	13	10	6	2,50
Su kirliliği	7	14	14	8	25	3,44
Bakım çalışmalarının yetersizliği	7	18	21	10	12	3,03
Spor, eğlence ve dinlenme tesislerinin yetersizliği	14	17	18	5	14	2,82

1) Kesinlikle katılmıyorum 2) Biraz katılıyorum 3) Orta düzeyde katılıyorum 4) Büyük ölçüde katılıyorum 5) Kesinlikle katılıyorum

Çizelge 6. Alana yönelik kullanıcı görüşü
Table 6. User opinion about the area

Porsuk kıyı alanına yönelik görüş	1	2	3	4	5	Ortalama
Güzel	3	6	18	23	18	3,69
İlgi çekici	3	7	25	22	11	3,46
Ticari	11	13	16	18	10	3,04
Güvenli	12	17	14	18	7	2,87
Aktif	-	8	9	28	23	3,97
Büyük	7	20	15	18	8	3,00
Bakımlı	10	13	20	15	10	3,03

1) Kesinlikle katılmıyorum 2) Biraz katılıyorum 3) Orta düzeyde katılıyorum 4) Büyük ölçüde katılıyorum 5) Kesinlikle katılıyorum

Çizelge 7. Alanın algısal durumu
Table 7. User perception of the area

Algısal Durum		
Kent Kimliğine katkısı	Sayı	%
Evet	67	98,5
Yerel yönetimin katkısı		
Evet	53	77,9
Hayır	15	22,1
Rekreasyon alanlarının yeterliği		
Evet	58	85,3
Hayır	10	14,7

TARTIŞMA ve SONUÇ

Porsuk Çayı Adalar Mevkii ve çevresinin rekreasyonel kullanımının belirlenmesinin hedeflendiği bu çalışmanın sonuçları, bu mekânların Paris, Amsterdam ve Venedik örneklerinde olduğu gibi kent halkı tarafından tüm yıl boyunca gece ve gündüz yoğun bir şekilde kullanıldığını göstermektedir. Porsuk Çayı ve çevresinin kentin merkezinde yer alması, çeşitli ulaşım

araçlarıyla kolaylıkla ulaşılabilir olması, iş merkezi ve konut alanlarına yürüyüş mesafesinde bulunması, oturmak, seyretmek, yürümek, suda gezinti gibi farklı rekreasyonel kullanımlara olanak sağlaması gibi faktörlere ek olarak özellikle iki üniversitenin varlığından kaynaklanan öğrenci potansiyeli, bu mekânların yoğun kullanılmasına neden olan bir diğer önemli faktördür (Şekil 2-6).

Şekil 2. Araştırma alanından bir görünüm (Eskişehir Büyükşehir Belediyesi,2014)
Figure 2. A view of the area

Araştırma sonucuna göre, Porsuk çayının kent kimliğine önemli bir katkısı olduğu görüşü ortaya çıkmıştır. Kent içinden geçen Porsuk Çayı kentin şekillenmesinde ve kentsel imajında eski dönemlerden beri etkilidir. Kent ilk dönemlerden beri sahip olduğu kimliğini sahip olduğu su kaynağına borçludur. Porsuk Çayı'nın kent kimliği üzerindeki olumlu etkilerinin yanında olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Porsuk Çayı'nın uzun bir dönem bakımsız ve kirliliği kent için olumsuz bir iz bırakmıştır. Ancak Porsuk Çayı bu olumsuz etkilerine rağmen özellikle merkez içinden geçen kısmı ile kentin en önemli rekreasyon alanlarından birini oluşturmaktadır (İlgar, 2008). Araştırma sonucuna göre de alanın en çok tercih edilme nedeninin "merkezi olması" bu görüşle örtüşmektedir. Aynı zamanda kafe-bar ve restoranların varlığı ve alışveriş olanaklarına yakınlık bir başka tercih nedenleri arasında yer almaktadır. Çünkü insanlar, alışveriş sırasında veya sonrasında alandaki mekânlarda dinlenme olanağı bulmaktadırlar.

Kentsel koridorlar kapsamında akarsu kıyıları, üzerinde mutlak suretle durulması gereken en önemli unsurlardandır. Özellikle içinden akarsuyun geçtiği kentlerde, gerek genişlik ve gerekse de kalite bakımından uygun ölçülere sahip yeşil yolun, akarsu koridoru boyunca oluşturulması, yakın çevre ile ilişkisinin sağlanması, kent içindeki parklara ve oradan da bütün kent dokusuna bu yeşil ağın ulaşması gerekmektedir (Yerli ve Kesim, 2009). Yeşil yol özelliği taşıyan Porsuk çayının da, diğer yeşil alanlarla bağlantılı hale getirilmesi alanın ekolojik ve rekreasyonel işlevselliğini arttıracaktır. Bu sayede özellikle

Porsuk çayının Adalar mevkiinde yüksek olan erişilebilirliğin, kentin diğer bölümleriyle entegrasyonu sağlanabilir. Bahar ve yaz aylarında, kent içinden Kent Parka gerçekleştirilen feribot seferleri ile bu erişilebilirlik nispeten sağlansa da, bu alana bağlanan diğer ulaşım akslarının bitkilendirilerek yeşil yol sisteminin geliştirilmesi gerekir.

Su önemli bir tasarım öğesidir (Waterman, 2012). Suyun çevrede, diğer materyaller ve elemanlarla karşılaştırılmayacak denli kuvvetli bir manyetik gücü vardır. İnsanların akuatik çevrelere olan tepkisi suyun görseelliğinin yanı sıra sesinden, kokusundan ve temasının yarattığı histen kaynaklanır (Muratoğlu, 2010). Dolayısıyla, Porsuk çayının varlığı Eskişehir kenti için önemli bir avantajdır. Geçmişten günümüze Porsuk çayı, Eskişehir halkı için bir çekim noktası durumundadır. Araştırma sonucunda da görüldüğü gibi günümüzde de Porsuk çayı ve çevresi en çok oturma, dinlenme ve nehir seyri gibi pasif rekreasyona yönelik amaç için tercih edilmektedir. Alanda Porsuk çayı boyunca konumlanan kafe-bar ve restoranların varlığı yine bu amaca dolaylı yoldan hizmet etmekte olup, aynı zamanda bu mekânların varlığı da alanın bir diğer önemli kullanım nedenidir. Bala (2010); bu restorasyon projesinin kafeterya, bar ve restoranlara insanları çektiğini, alışveriş ve farklı sokak aktiviteleri için bir sinerji yarattığını söylemektedir (Şekil 3). Araştırma sonucuna göre alan boyunca uzanan yolların taşıt trafiğine kapalı olması ve yürüyüş yapma olanağı tanınması bir başka kullanım amacını oluşturmaktadır. Ancak alanda bisiklet ve yaya yolunun ayrılması alanda karmaşaya neden olmaktadır.

Şekil 3. Kafeler ve yürüyüş yolu
Figure 3. Cafes and pedestrian road

Porsuk çayında 90'li yıllara kadar yapılan kayak gezintileri kirliliğin oluşmasıyla birlikte sona ermiş ve halkın Porsuk çayı ile ilişkisi sınırlanmıştır. Günümüzde kano yarışları gibi düzenlenen su sporları etkinlikleri, turistik ve ulaşım amaçlı gondol ve bot turları ile kentlinin ve gelen turistlerin Porsuk çayı ile ilişkisi yeniden kurulmaya çalışılmıştır (Şekil 4-5-6) . Bala (2010) Porsuk çayı çevresinde oluşturulan yüksek yapay çitlerin insanların suyu görmesi, dokunması, duyması ve hissetmesi gibi ilişkisini yine sınırlandırdığını vurgulamaktadır. Alandaki başka olumsuzluklara yönelik görüşler ise araştırma sonucuna göre başta "su kirliliği"dir. Porsuk çayı su kirliliği sorununu uzun yıllardan beri yaşamaktadır. 2003 yılında gerçekleştirilen "Porsuk Çayı Projesi" ile nispeten düzelme yaşansa da, zaman zaman yaşanan kirlilik kentliyi rahatsız etmektedir.

Ülkemizde kent içinde kalan birçok akarsu koridorunun kentleşmeye bağlı olarak, doğal yatağının yerinin değiştirilmesi, yer altındaki ya da yer

üstündeki kanallara alınması, su içi ve su kıyısı ekosistemlerinin tahrip edilmesi vb. uygulamalara bağlı olarak doğal karakterini yitirmekte ve ekolojik işlevlerini yerine getirememeye, kirlilik ve taşkınlar önlenememektedir.

Akarsuların kanala alınması yerine akarsu koridoru ve çevresinin doğal yapısına uygun olarak ekolojik bir yaklaşımla özellikle su kıyısı ekosistemleri korunarak ve bu ekosistemlerin kesintiye uğradığı bölümlerde peyzaj onarım ve ekolojik iyileştirme çalışmaları yapılabilir ve bunlar rekreasyonel çözümlerle entegre edilebilir (Coşkun Hepcan ve ark, 2013; Özeren ve Hepcan, 2013). Seul kentindeki Cheonggye Deresi, Kuzey Londra'daki Wey ve Brent nehirleri, Ogden (Utah) kentindeki Ogden nehri kıyı düzenlemesi ve ekolojik iyileştirme çalışmaları, Los Angeles kentindeki akarsu sistemlerinin iyileştirilmesi projeleri, bu uygulamaların başarılı örnekleri arasındadır (Chin, 2006; Environment Agency, 2006; LARRMP, 2007; River Restoration, 2014).

Şekil 4. Alanda düzenlenen kano yarışı (Eskişehir Büyükşehir Belediyesi,2014)
Figure 4. Canoe contest

Şekil 5. Alanda botla ulaşım (Eskişehir Büyükşehir Belediyesi,2014)
Figure 5. Boat transportation

Şekil 6. Gondol gezisi (Eskişehir Büyükşehir Belediyesi,2014)

Figure 6. Gondola trip

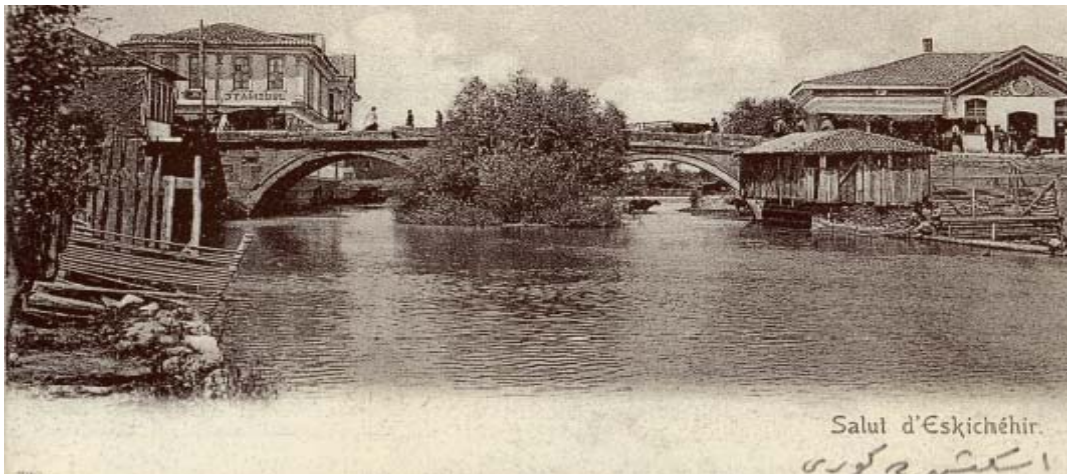
Sonuçlar ayrıca yerel yönetimin Adalar Mevkii Porsuk çayı ve çevresinde onarım-restorasyon, peyzaj tasarımı, uygulama, bakım ve yönetim süreçlerindeki başarısını ortaya koymakta ve Önen (2007)'nin aynı alandaki araştırmasının sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir. Ancak, Ulu ve Karakoç (2004), Porsuk çayının modernleşme adına yeşilden ve doğal yapısından arındırıldığını, motorize bir yapıya dönüştürülerek kamunun kullanımına sunulduğu eleştirisinde bulunmaktadır. Ayrıca, geleneksel dokunun yok edilerek, modernleşme adına yapılan iyileştirme çalışmaları yerine, Venedik ve Paris örneklerinde olduğu gibi geleneksel değerlerin turizm girdisi olarak ekonomik değerlere dönüştürülmesi esnasında kültürel değerlerin korunarak yerel kimliklerin ön plana çıkartılması gerektiğini görüşünü savunmaktadır. Buna Porsuk çayı üzerindeki köprüler örnek olarak verilebilir. Bizans dönemine ait olan Roma köprüleri zamanla aşınmış, daha sonra yenileri ile değiştirilmiştir. Bugün bu köprüler orijinalindeki mimari özellikleri yansıtmamakta, Avrupa şehirlerindeki ör-

nekler taklit edilmektedir (Şekil 7-8) (İlgar 2008; Bala 2010).

Eskişehir kentinde Porsuk ve çevresinde "Büyük Porsuk Projesi" kapsamında kıyı düzenlemesi yapılarak, kent halkının kullanımına kazandırması, kentin ekolojisine ve sosyal yaşamına olduğu kadar ekonomik yapısına da çok yönlü katkılar sağlamıştır. Bu araştırma Porsuk çayı ve çevresinin kent halkı tarafından yoğun bir şekilde kullanıldığını göstermiştir. Ülkemizde, içinden nehir geçen birçok kent bulursa da, Eskişehir kenti örneğindeki gibi akarsu koridorunun kentle ilişkilendirildiği örnek bulunmamaktadır. Kentin bu başarısı ülkemizde içinden akarsu geçen Adana, Antakya, Amasya, Edirne, Bartın vb. diğer kentlere örnek bir model teşkil etmektedir.

TEŞEKKÜR

Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Ela ATIŞ'a teşekkür ederiz.

Şekil 7. 1892 yılında Servet-i Fünun Gazetesi'nin kapağında yayınlanan Eskişehir'e ait bir Roma Köprüsü (İlgar, 2008)

Figure 7. Bridge of the Roman Period on the Porsuk river

Şekil 8. Günümüzdeki köprülerden bir örnek
Figure 8. One of the bridges on the Porsuk river at the present time

KAYNAKLAR

- Ahern, J. 1995. Greenways as a Planning Strategy. *Landscape and Urban Planning* 33(1-3):131-135.
- Ahern, J. 2002. Greenways as Strategic Landscape Planning: Theory and Application. Wageningen, The Netherlands: Wageningen University. Doctoral dissertation, 175p.
- Altanlar, A. ve G. Akıncı Kesim. 2011. Sürdürülebilir Turizm Planlaması İçin Yöre Halkı ve Yerli Turistlerin Davranış ve Beklentilerini Anlamaya Yönelik Bir Araştırma; Akçakoca Örneği. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 3(2): 1-20.
- Bala, H. A. 2010. Water and Architecture in Porsuk River Case - Eskişehir/Turkey, 4th International Scientific Conference on Water Observation and Information System for Decision Support, BALWOIS 2010 - Ohrid, Republic of Macedonia - 25, 29 May 2010, http://www.academia.edu/322611/Water_and_Architecture_In_Porsuk_River_Case-Eskisehir_Turkey Accessed: September 2014
- Büyükerşen, Y. ve S. Eferlerli. 2005. Doğal afet zararlarını azaltma yaklaşımı Eskişehir- Porsuk Projesi. 4.Kentsel Altyapı Ulusal Sempozyumu (Aralık 2005, Eskişehir), TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Eskişehir Şubesi 4.Kentsel Altyapı Ulusal Sempozyum Kitabı: s.161-170.
- Chin, Y. 2006. Cheonggyecheon-Revitalization of An Urban River, *Topos. European Landscape Magazine*, 55: 40-44.
- Coskun Hepcan, Ç., M. Özeren ve Ş. Hepcan. 2013. İzmir İçin Ekolojik Açından Sürdürülebilir Bir Kent Gelişim Senaryosu. TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu (28-30 Kasım 2013, İzmir) Bildirileri, TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu Bildiriler Kitabı, s. 803-811.
- Environment Agency, 2006. Bringing Your Rivers Back to life, A strategy for restoring rivers in North London. http://www.ecrr.org/publication/urbriv_doc2.pdf. Accessed: June 2014.
- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, 2014. Eskişehir resimleri. http://www.eskisehir-bld.gov.tr/eskisehir_resimler.php. Erişim: Eylül 2014
- İlgar, E. 2008. Kent Kimliği ve Kentsel Değişimin Kent Kimliği Boyutu: Eskişehir Örneği, *Anadolu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*, 144 s.
- Kılıçaslan, Ç. ve B. Özkan. 2005. Akarsuların Kentsel Gelişme - Dönüşüm Süreci İçinde Çeşitli Kullanımlar Yönünden Etkileşimlerinin İzmir Kenti Örneğinde Ortaya Konulması. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 42(2):179-190.
- LARRMP, 2007. Los Angeles River Revitalization Master Plan. http://boe.lacity.org/lariverrmp/CommunityOutreach/pdf/LARRMP_Final_05_03_07.pdf. Accessed: October 2013.
- Miran, B. 2002. Temel İstatistik, Ege Üniversitesi Matbaası, İzmir.
- Muratoğlu, G. 2010. Peyzaj Mimarlığında Su Kullanımı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 135s.
- Oğuz, D. and I. Çakıcı. 2010. Changes in leisure and recreational preferences: A case study of Ankara. *Scientific Research and Essays*, 5:721-729.

- Önen, M. 2007. Kentsel Kıyı Mekânı Olarak Akarsuların Rekreatif Potansiyelinin İrdelenmesi: Eskişehir Porsuk Çayı ve İstanbul Kurbağalıdere Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 226s.
- Özeren, M. ve Ş. Hepcan. 2013. Kent İçi Akarsu Koridorlarının Canlandırılması: İzmir Kent Merkezi Örneği. TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu (28-30 Kasım 2013, İzmir) Bildirileri, TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu Bildiriler Kitabı, s. 837-847.
- Öztaş, Y. ve E. Çalık, 2000. Ülkemizde Kentsel Yerleşme Alanlarında Çevre Olgusu Bağlamında Akarsu Kaynakları ve Değerlendirme Olanakları: Ankara Kenti Örneği, 2000'li Yıllarda Yaşadığımız Çevre ve Peyzaj Mimarlığı Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, (283): 277-283.
- Pekin, U. 2007. Kentsel Akarsu Koridorlarının Genişletilmesi ve Ankara Çayı Kavramsal Yeşil Yol Planı, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 294s.
- Perysinaki, A.M. 2010. Su Peyzajı Projeleri, Kültür ve Doğayı Buluşturmak İçin Peyzaj Tasarımı ve Doğal Süreçleri Nasıl Bir Araya Getirir? Boston Park Sistemleri Örneği ve Güneş Şehir, (çev. D.Öğüz ve I. Çakıcı), Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi 2(2), 223-229.
- River Restoration, 2014. Ogden River Restoration Project 2006. <http://www.riverrestoration.org/projects/files/ogden.html>. Accessed : June 2014.
- Sağlık, A., F. Erduran ve A. Çelik. 2012. Kent İçi Akarsuların Rekreatif Yönden Kullanımı: Çanakkale Sarıçay Örneği. Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi, 5 (1): 43-48.
- Schneider, I.E. 2009. The Water Environment of Cities. Urban Water Recreation: Experiences, Place Meanings, and Future Issues, Alwrence A. Baker (Ed.), Springer, NY: 125-140.
- Ulu, A. ve İ. Karakoç. 2004. Kentsel Değişimin Kent Kimliğine Etkisi. Planlama Dergisi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, 3(29): 59-67.
- Waterman, T. 2012. Peyzaj Mimarlığının Temelleri, Literatür Yayınları:652, Akademik Temeller Dizisi:07, İnkılap Kitabevi Baskı Tesisleri, İstanbul, 200s.
- Yerli, Ö. ve G. Akıncı Kesim. 2009. Kentsel koridorların estetik ve işlevsel yönden irdelenmesi: Düzce örneği. Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi, 1(1):15s.
- Yıldırım, E., T. Yılmaz ve A. Benliay. 2013. Peyzaj Planlamada Akarsu Ekolojisinin Önemi. Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi, 6 (1): 51-54.
- Yılmaz, S. ve Z. Bulut. 2002. Erzurum Kent Halkının Rekreatif Eğilimlerinin Anket Çalışması Kapsamında Değerlendirilmesi. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 33 (1): 101-109.